TEOSTO | URHO KEKKOSEN KATU 2 C
FI-00100 HELSINKI FINLAND | +358 9 681 011
teosto@teosto.fi

SIVISTYS- JA TIEDEJAOSTOLLE

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi 2019 (HE 123/2018 vp)

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan yksityisen kopioinnin hyvitysmaksun suuruudesta seuraavaa.

1. Teoston pääviestit

- Hyvityksen nykyinen 11 miljoonan euron taso on pidettävä ennallaan. Alempi taso ei olisi oikeudenhaltijoiden kannalta kohtuullinen.
- Hyvityksen mitoituksen tulisi perustua tutkimustietoon siitä, voidaanko hyvitystä pitää kohtuullisena korvauksena oikeudenhaltijoille heidän sisältöjensä yksityisestä kopioinnista. Nykyinen taso on asetettu poliittisella päätöksellä.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön on laadittava selvitys hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen vaihtoehdoista, jotta järjestelmän kokonaisuudistus voidaan toteuttaa tulevalla hallituskaudella.

2. Hyvityksen tulee olla oikeudenhaltijoille kohtuullinen

Suomessa siirryttiin vuoden 2015 alusta budjettirahoitteiseen hyvitysmaksujärjestelmään. Lain mukaan hyvityksen tulee olla määrältään sellainen, että sitä voidaan pitää kohtuullisena hyvityksenä teosten kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön.

Budjettirahoitteisen hyvityksen taso perustui alkuvaiheessa aiempiin laitemaksukertymiin. Lähtötasoksi määriteltiin 11 miljoonaa euroa vuodessa, millä tasolla hyvitys on toistaiseksi pysynyt. Opetus- ja kulttuuriministeriö on 27.6.2018 laatinut sivistysvaliokunnalle budjettirahoitteisen järjestelmän toimivuutta koskevan selvityksen, josta ilmenee että kyseessä oli poliittinen päätös, joka ei perustunut tutkimustietoon hyvityksen kohtuullisuudesta.

Budjettirahoitusta edeltäneen laitemaksun viime vuosien romahdus johtui ennen kaikkea siitä, että kopiointi siirtyi älypuhelimiin ja muihin tallennusvälineisiin, joita ei koskaan otettu laitemaksun piiriin. Tästä syystä on mahdotonta sanoa, mille lähtötasolle budjettirahoitus olisi tosiasiassa pitänyt asettaa. Selvää on, että sen olisi tullut olla korkeampi kuin 11 miljoonan euron vuositaso. Tätä osoittaa esimerkiksi se, että ennen lainmuutosta hyvitysmaksun piirissä oli vain 4 % kopiointiin soveltuvien laitteiden laitekaupasta.

Hyvityksen kohtuullisuutta on arvioitava nimenomaan oikeudenhaltijoiden näkökulmasta, koska järjestelmä hyvittää heidän teostensa käyttämistä. Mikäli hyvitystä leikattaisiin

muutenkin alhaisesta lähtötasosta talousarvioesityksen mukaisesti 9 miljoonaan euroon, sitä ei voitaisi enää mitenkään pitää kohtuullisena oikeudenhaltijoiden kannalta. Tästä syystä emme pidä ehdotettua leikkausta hyväksyttävänä.

3. Hyvitys on EU-oikeuden itsenäinen käsite

Kohtuullinen (tai sopiva) hyvitys on itsenäinen EU-oikeuden käsite, jota on tulkittava yhdenmukaisella tavalla unionin alueella. Siirryttäessä budjettirahoitukseen sivistysvaliokunta kiinnitti huomiota hyvityksen EU-oikeudelliseen erityisluonteeseen (SiVM 14/2014 vp, s. 2): ”Valiokunta korostaa, että hyvitysmaksu ei ole tavallinen harkinnanvarainen kulttuurimääräraha, sillä direktiivin tarkoittama ’sopivan hyvityksen’ käsite rajaa hallituksen mahdollisuuksia harkinnanvaraisesti vähentää määrärahaa esimerkiksi valtiontaloudellisten yleisten säästötarpeiden vuoksi.”

EU-tuomioistuin on linjannut sopivan hyvityksen käsitettä mm. EGEDA-tuomiossa (C-470/14, 9.6.2016), jossa kyse oli budjettirahoitteisen hyvitysmaksun sallittavuudesta Espanjassa. Tuomioistuimen mukaan jäsenvaltio voi halutessaan rahoittaa sopivan hyvityksen järjestelmän yleisestä talousarviosta, mutta ei sellaista järjestelmää, jonka kustannukset kohdistuvat muillekin kuin yksityisten kopioiden käyttäjille eli kuluttajille.

Edellä mainitun opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan EGEDA-tuomion pohjalta on tarpeen arvioida yhdessä valtiovarainministeriön kanssa, onko Suomen nykyinen budjettirahoitteinen järjestelmä mahdollista säilyttää muuttamalla sitä niin, että valtion budjettirahoitus perustuu korvamerkittyyn verotuloon, vai onko palattava tallennusalustamaksuun, jos kohdentaminen ei ole mahdollista. Selvityksessä myös todetaan, että tuomion jälkeen Espanjassa on palattu takaisin laitemaksujärjestelmään.

EGEDA-tuomion vaikutus Espanjan hyvitysmaksujärjestelmään osoittaa, että yksittäisen jäsenvaltion harkintavara hyvityksen järjestämisessä on rajallinen. Hyvityksen tason leikkaaminen 2 miljoonalla eurolla muutenkin alhaisesta lähtötasosta voi olla peruste katsoa, ettei hyvitystä enää voida pitää EU-oikeudellisesti hyväksyttävänä.

4. Hyvityksen mitoittamisen tulee perustua tutkimustietoon

Lain mukaan yksityistä kopiointia ja sen yleisyyttä tutkitaan hyvityksen oikean mitoituksen määrittelemiseksi. Yksityisen kopioinnin muotoja ja volyymia onkin viime vuosina opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta tutkittu. Sen sijaan budjettirahoitteisen hyvityksen kohtuullisuutta oikeudenhaltijoiden kannalta ei ole toistaiseksi selvitetty tutkimustietoon tai muihinkaan metodologisiin lähtökohtiin perustuen.

Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019—2022 antamassaan mietinnössä (VaVM 10/2018 vp, s. 11) valtiovarainvaliokunta piti tärkeänä, että hyvitysmäärärahan riittävyyttä arvioidaan valmisteltaessa vuoden 2019 talousarviota ja että arvioinnissa otetaan huomioon budjettirahoitteisen järjestelmän toimivuutta koskeva opetus- ja kulttuuriministeriön selvitys. Valiokunnan mielestä on myös syytä arvioida, onko hyvitys oikeudenomistajille kokonaisuutena kohtuullinen, kun otetaan huomioon yksityisen kopioinnin määrä ja kopioinnista oikeudenhaltijoille aiheutuva haitta. Valtiovarainvaliokunta piti myös tärkeänä, että tutkimuksilla pyritään luomaan tietopohjaa tähän arviointiin.

5. Hyvitysmaksujärjestelmä on uudistettava

Mielestämme on painavia perusteita katsoa, ettei 11 miljoonaa euroa ole riittävä hyvitys oikeudenhaltijoille heidän sisältöjensä yksityisen kopioinnin korvaamiseksi. Tästä syystä hyvitysmaksujärjestelmä on pikaisesti otettava uuteen valmisteluun opetus- ja kulttuuriministeriössä. Ennen seuraavan hallituskauden alkamista on laadittava selvitys hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen vaihtoehdoista silmällä pitäen järjestelmän kokonaisuudistusta vuonna 2019 alkavalla hallituskaudella.

Helsingissä, lokakuun 17 päivänä 2018

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Risto Salminen
vt. toimitusjohtaja

Martti Kivistö
johtaja, regulaatio ja toimintaympäristö